

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput I. Jejunii definitio, & tria ad illud requisita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

bonorum enim finitus, malorum seu salutorum infinitus est numerus.

Respondeo, in dubiis de proximo, esse præsumendum quod frequentius accidit, quando in eo nullum est periculum injuriæ proximi. Quod periculum est in casu nostro; & ideo id potius præsumendum, quod à periculo isto est alienum, juxta aliam juris regulam: *In dubio via tior eligenda est.* Unde S. Thomas hic a. 4. ad 1. ait: *Potest contingere, quod ille qui in meliorem partem interpre-*

tatur, frequentius fallatur. Sed melius est, quod aliquis frequentius fallatur, habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod rarius fallatur, habens malam opinionem de aliquo homine bono: quia ex hoc fit injuria alicui; non autem ex primo.

Objicies 4°. *semel malum, semper præsumitur malum* reg. 8. juris in sexto.

Respondeo regulam istam procedere in ordine ad cautelam; non in ordine ad iudicium, in foro conscientiae, de proximo ferendum.

LIBER UNDECIMUS.

De Præceptis Ecclesiæ.

Quinque Ecclesiæ Præcepta dinumerari solent, versibus hæc comprehensa:

*Festa colas, præsens Sacro, jejunia serves:
Annua sit saltem scelerum confessio, Pascha
Tempore percipies Christi venerabile Corpus.*

De primo Præcepto egimus ad tertium Decalogi præceptum. De secundo, quarto & quinto acturi sumus, Deo dante, to. 3. De secundo scilicet & quinto, libro 4. de Eucharistia. De quarto, libro 5. de Pœnitentia. Solum proinde superest hic exponendum tertium Præceptum: *Jejunia serves.* De ipsius namque observantia sollicitus est

Amor Dei ministrum sese exhibens
in jejuniis.

Jejunium amant amatores Christi, utpote qui Apostolo teste Galat. 5. *carnem suam crucifixerunt, cum vitiis & concupiscentiis.* Enimverò qui Christi amatores sunt, cum gaudio Apostolicum istud usurpant 1. Cor. 9. *In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei Ministros, in vigiliis, in jejuniis, in castitate.* Sciunt enim per jejunium carnis petulantiam coerceri, juxta illud: *Carnis terat superbiam potus cibi que parotias.* Sciunt quòd jejunium, Hieronymo teste, non solum perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio; quòdque (attestante Augustino) jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subicit, cor facit contritum & humilitatum, concupiscentia nebulas dispergit, libidinum ardores exstinguit, & castitatis lumen accendit. Sciunt quòd si jejundet oculus à curiosis aspectibus, jejundet auris nequiter pruriens... jejundet lingua... jejundet manus... jejundet stomachus, Deo acceptissimus religionis cultus exhibetur, orationi & caelestium contemplationi anima præparatur, Divina Majestas peccatis nostris offensa placatur, peccatorum venia impetratur, imminetia mala avertuntur, beneficia Dei, tam temporalia quàm spiritualia impetrantur. Unde ad avertendam à Ninivitis Dei iram, etiam pueri & jumenta iussa sunt jejunare, & tria Christianorum millia, in Palestina, jejuniis armata, quadraginta Sarace-

norum millia prostraverunt. Sciunt denique quòd corpus, quòd corruptitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantiem; & ideo concludunt cum Augustino ferm. de utilit. jejunii: *Si ergo caro in terram vergens onus est anima, & sarcina prægravans volantem; quantum quisque delectatur superiore vita sua, tantum deponit de sarcina sua. Ecce quòd agimus, jejunantes.*

CAPUT I.

Jejunii definitio, & tria ad illud requisita.

Jejunium quadruplex assignari potest, spirituale, morale, naturale, ecclesiasticum. Spirituale est abstinencia à vitiis & peccatis, juxta illud Augustini tr. 17. in Joan. *Jejunium magnum & generale est abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi;* verum istud non est jejunium propriè dictum, sed metaphoricum. Morale, sive virtutis, est abstinencia à cibo & potu, juxta temperantiæ regulas, ita scilicet, ut non plus cibi & potus sumatur, quàm ratio dicat. Naturale, est abstinencia ab omni cibo & potu. Ecclesiasticum, de quo hic, est abstinencia à certo horum genere, pluribusque refectioibus, juxta formam ab Ecclesiâ præscriptam.

Forma illa ab Ecclesiâ præscripta, in tribus consistit: 1°. in abstinencia à certis cibis. 2°. in abstinencia à pluribus refectioibus. 3°. in certa refectiois hora. Et ista sunt tria ad jejunium ecclesiasticum requisita.

Primum itaque requisitum est abstinencia à certis cibis, principaliter à carnibus, quarum esus in die jejunii peccatum est mortale, nisi materiæ parvitas excuset. Eam quippe Doctores communiter admittunt, sed nonnulli nimis laxè determinant ad dimidiam carnis unciam; quod vel ipse Diana (aliàs tam benignus) velut nimis laxum rejicit p. 10. tr. 14. resol. 32. octavam ipse unciam partem cum pluribus aliis designans. Sed & an ista quantitas sumi queat absque mortali, incertum est. Et ideo qui eam in die jejunii, absque causa excusante, voluntariè comidisset, confiteri teneretur tamquam de mortali dubio, imò tam-

quam qui voluntariè se exposuisset peccati mortalis periculo. Hoc enim facit, quisquis voluntariè facit aliquid illicitum, quod an mortale sit, an veniale, est prorsus incertum. Quisquis proinde in ejusmodi incerto sollicitè non cavet periculum, incidit in Oraculum istud: *Qui amat periculum, in illo peribit.*

4. Abstinentiam verò à carnibus, certis diebus Ecclesia præcipit, non quòd eas secundum se malas existimet, vel hominem coinquinantes, ut plerique olim hæretici senserunt, sed quia abstinentia ab illis affligit carnem, justumque & sanctum est eam affligere ob fines ante caput 1. enarratos. Hoc enim præcepit Deus Levit. 16. Hoc fecisse Sanctos, constat ex Tob. 12. Judith. 9. Esther 4. Daniel. 10. Joël 2. Luc. 2. Matth. 6. Actor. 13.

5. Ob eandem rationem Ecclesia diebus jejunii præcipit quoque abstinentiam ovorum & lactiniorum, quia illa omnia à carne *seminam trahunt originem.* Videri potest S. Gregorius relatus dist. 4. cap. 6. In diversis tamen locis, ut in Belgio nostro, lactiniorum usum consuetudo permittit, etiam in Quadragesima, exceptis paucis diebus, quos Episcopi designare solent. Extra Quadragesimam etiam permittit usum ovorum. Servanda proinde generalis regula, secundum quam diebus jejunii abstinentum est à cibus vetitis, nisi eos legitima consuetudo permittat.

6. Hinc licet pluribus in locis *esum ovorum* consuetudo permittat extra Quadragesimam; in Hispania tamen, & bona Gallie parte usus ille non permittitur, imò nec usus lactiniorum. Propterea S. Thomas q. 147. a. 8. ad 3. *In jejuniis* (inquit) *Quadragesimalis interdicitur universaliè etiam ova & lactinia.* Circa quorum abstinentiam in aliis jejuniis *diverse consuetudines existunt à se diversas, quas quisque observare debet, secundum morem eorum, inter quos conversatur.* Unde Hieronymus dicit, *de jejuniis loquens:* „Naquaerque Provincia abundet, in suo sensu, & præcepta Majorum leges Apostolicas arbitretur. „Tamen enim jejuniis in communi cadit sub præcepto legis *natura; determinatio temporis, & modi jejunandi, secundum convenientiam & utilitatem populi Christiani, sub præcepto est juris positivi ecclesiastici,* ait S. Doctor a. 3. in corp. *Per alius vero maxime multiplicatos, qui consuetudinem efficiunt, mutari potest lex humana, & exponi (uti docet I. 2. q. 97. a. 3. in corp.)... & secundum hoc consuetudo & habet vim legis, & legem abolet, & est legum interpretatrix.*

7. Ubi ergo consuetudo est non comedendi ova & lactinia in Quadragesima, eam esse obligatoriam certum est ex communi fidelium sensu, Majorumque traditione; nec non ex Ecclesie declaratione, quæ propositionem hanc Pellizarii in Manuali Regular. to. 1. tr. 5. c. 5. per Alexandrum VII. damnavit: *Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova & lactinia in Quadragesima obliget.* Cùmque obligatio ista sit in materia gravi, erravit Fa-

gundez apud Lumbierum nostrum observat. 29. ad proposit. damnat. n. 773. dum scripsit, non obligare sub mortali; in contrarium namque semper fuit communis sensus fidelium, traditioque Majorum, prout Lumbierus testatur ibidem. Qui etiam n. 772. meritò improbat Modernos aliquos Theologos, qui severe inquirendo circa varias consuetudines ecclesiasticas, communi existimatione obligatorias, an haberent omnia ad obligandum necessaria, nec ne, cum habere omnia certò & liquido assequi non possent, eas à pacifica obligandi possessione (in qua dudum persistenter in tota Ecclesia Dei) deturbare conati sunt, & non obligare censuerunt, nisi constaret esse fundatas in aliquo voto, vel lege. Ita nominatim Arriago to. 2. in 1. 2. disp. 25. n. 8. qui per hoc patentissimam laxitatem multis januam aperuit, justissimamque meruit reprehensionem, quòd nimis emungendo eliceret sanguinem. Nisi enim immemor fuisset oraculi Sapientis: *Ne immutatis prudentia tua,* aliud quærere non debuisset majus fundamentum obligationis earum, quàm immemorabilem Majorum nostrorum traditionem, ab universo populo Christiano sic intelligente receptam.

8. Secundum requisitum ad jejunium ecclesiasticum, est abstinentia à pluribus refectionibus. Quia, ut S. Thomas ait a. 6. *jejunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrandandam; ita tamen quòd natura salvetur. Ad hoc autem sufficere videtur unica comestio, per quam homo potest natura satisfacere, & tamen concupiscentia aliquid detrahit, diminuendo comestionum vires.* Et ideo Ecclesia moderatione statutum est ut semel in die à jejuniis comedatur. Idque probat Ecclesie, tam modernæ, quàm veteris consuetudo. Olim namque jejunantes non nisi vespere, vel horà nonnà, id est tertiam vespertinam comedebant. Unde Gregorius Nyssenus orat. in principio jejunii reprehendit eos, qui dilationem refectionis usque ad vesperam impatienter ferebant, quasi *gravarentur sole tardius ad occasum tendente. Dies solito longiores appellunt.* Modernæ verò Ecclesie consuetudo, ultra prandium, cœnulam quidem permittit, quam collationem vocant, non solum ne porus noceat, sed alicujus etiam alimenti gratià, sed non cœnam.

9. Porro cœnulam illam consuetudo introduxit; & ideo mensura & quantitas illius ex probata piorum & timoratorum consuetudine determinanda est, non eadem in omnibus & ubique, sed alia & alia secundum diversas corporum complexiones, laborumque ac regionum diversitatem, quarum alie aliis frigidiores sunt; ideoque alii aliis majore cibo indigent. Unde periculosè nonnulli Casuista, pro suo quique arbitrio, pro mensura illius universim assignant, alii tres uncias cibi, ut Grassius; alii quatuor, ut Victorellus; alii sex, ut Villalobos; alii octo, ut Fagundez, Sanchez, & alii, tam laxè, ut Joannes San-

cuius istam quantitatem, mediam utique libram permittat, non obstante quòd eà quispiam ita maneret saturatus, ac alius qui cœnaret splendide. Quod certè communis piorum ac timoratorum sensus & usus non probat. Alii denique permittunt quartam partem cœnæ ordinariæ, ut Reginaldus, Layman, Filius. Sed quia & hoc videtur pro arbitrio dictum, tutius elige cum timoratoribus minus, quàm cum minus timoratis amplius periculose sumere: quia in rebus incertis ac dubiis tutius est eligendum. Quantitas proinde admodò modica sumenda est, ut nec cœnula vertatur in cœnam, nec (inquit Natalis Alexander) æquivalcat ei quod pro jentaculo juvenes accipere solent diebus jejuniis non obstitit. Sanè D. Carolus Borromæus in disciplina familiæ suæ p. 1. tit. de gubernat. spirit. in cœnula panis unciam cum dimidia, & vini poculum tantum concedebat iis qui indigebant. Sed nec hoc scrupulosius urgendum, nec fideles obligandi ut panem suum appendant in statera. Moraliter proinde intelligendum, nec statim culpandus, qui paulò plus sumit, uti nec (in Belgio nostro) qui cum modico panis, butyrum, caseum, vel etiam pisciculos in modica sumit quantitate (licet hoc P. Alexander non probet) sic enim habet piorum consuetudo.

10 Tertium requisitum est certa refectionis hora, quæ secundum hodiernum Ecclesiæ morem est meridies, vel circiter, licet olim Quadragesimale jejunium ad tempus vespertinum protraheretur. Missa namque celebrabatur horâ nonâ (inquit Natalis Alexander) seu terciâ pomeridianâ; Missæ Vesperæ sequebantur; post Vesperas refectionis sumebatur. Medio circiter sæculo X. refectionis hora erat, dum horâ nonâ peractâ, vespertina incipiebat. Tempore S. Thomæ, horâ nonâ refectionis sumebatur. Sed tandem Ecclesiâ permitte, horâ sextâ, seu meridianâ, vel circiter, non antè, refectionis sumi potest. Ita enim universalis obtinuit consuetudo. Ut tamen aliquod maneret vestigium ac monumentum veteris illius Disciplinæ, vespertinum ante meridiem Officium in Quadragesima celebratur, ut memores sint Christiani, olim refectionem in Quadragesima permissam non fuisse, antequam vespertinum Officium celebratum fuisset.

11 Dixi 1°. quòd refectionis hora est meridies, vel circiter: mediâ namque horâ ante meridiem, etiam in Quadragesima, refectionem sumere, variarum Religionum consuetudo est, Ecclesiâ permitte, seu earum Constitutiones sic præscribentes approbante, prout Urbanus VIII. & Innocentius X. nostras approbarunt p. 1. c. 16. n. 7. diebus jejunii Ecclesiastici prandii signum mediâ post undecimam dari statuentes.

12 Explodendum igitur est (inquit Natalis Alexander to. 9. c. 5. a. 7. reg. 13.) quod asserere quidam non dubitarunt, non solvi

jejunium, cum anticipatur, sine justa causa, hora comedendi, die jejunii, prandium sumendo unâ horâ ante meridiem in hyeme. Sicut & quod nonnulli scribunt, Religiosos Mendicantes, & qui eorum privilegia participant, jejuniorum diebus posse duabus horis hyeme, tribus æstate, ante meridiem, mensæ accumbere, ex causa studii, negotii, &c. etiam sine peccato veniali.

Multò magis improbandi videntur Lessius, 13 Bonacina, Vidal, & alii 29. quos refert sequiturque Leander hic q. 8. aientes, solum peccare venialiter, eos qui notabiliter, v. g. ad tres vel quatuor horas, horam refectionis absque justa causa anteverunt. Nihilum profectò laxa est opinio ista, communi timoratorum fidelium sensui, atque Ecclesiæ consuetudini contraria, nec solidâ ratione suffulta. Ratio namque istius opinionis est quòd hoc non sit contra essentiam, sed contra accidentalem dumtaxat conditionem jejunii; cuius violator jejunium, seu substantiam ipsius non solvit, cum equidem jejundet tot horis, quot oportet.

Sed Casuistas illos refellit S. Thomas in 4. dist. 15. q. 3. a. 4. quasiunc. 3. dicens: *Ille jejunium solvit (mortaliter proinde peccat) qui Ecclesiæ determinationem non servat. Unde cum Ecclesiâ insisterit certum tempus comedendi jejunantibus, qui nimis notabiliter anticipat, jejunium solvit; licet paululum anticipare, v. g. horâ dimidiâ ante meridiem, mortaliter pro non anticipatione reputetur, ut supra dixi. Non enim (prosequitur S. Doctor) Ecclesiâ intendit arcere ad subtilem temporis inspectionem, nec oportet astrolabium accipere ad horam refectionis cognoscendam. Unde sufficit, si circa illam horam, quam Ecclesiâ insisterit, jejunans sumat cibum. Ad jejunium enim (ut ait 2. 2. q. 147. a. 7. ad 2.) requiritur hora determinata, non secundum subtilem examinationem, sed secundum grossam estimationem.*

Eosdem Casuistas refellunt Covarruvias l. 15. 4. variat. c. 10. n. 16. Navarrus c. 21. n. 27. Paludanus in 4. dist. 15. q. 4. a. 4. Sylvester verbo *jejunium*. Cajetanus verbo *jejunium*. Et quâ (amabo) ratione Adversarii probant, refectionis horam minus esse de substantia jejunii, quàm duo priora requisita? Nullâ profectò. Irrationabilis proinde, infundataque est opinio ipsorum, & (præter dicta) contra se habet can. *solent de Consecr. dist. 1. dicentem, quòd nullatenus jejunare credendi sunt, qui in Quadragesima antè manducaverunt, quàm vespertinum celebretur Officium.* Habet & Concilium Rothomagense anni 1072. statuens, ut *nullus in Quadragesima prandeat, antequam horâ nonâ peractâ, vespertina incipiat.* NON ENIM JEJUNAT, QUI ANTE MANDUCAT. Non dicit, non jejunat profectò, vel secundum omnem conditionem, etiam accidentalem jejunii; sed simpliciter & absolute, non jejunat.

Ex assertione tamen nostra Sancius in se- 16 lect. disp. 53. non bene infert, eum qui ma-
nè,

nē, iusta vel iniusta de causa prandium sumptis, non teneat amplius eo die jejunare, eod quod jejunii essentiam formamque destruxerit, ideoque amplius jejunare non possit. Videtur enim Sancius de numero esse ingeniorum, in opiniones Christianae vitae relaxativas prurientium; quippe qui assertionem illam nostram ex solo simplicis veritatis amore non videntur amplexus, sed ut ex antecedente verissimo consequens inferret falsissimum, atque à communi sensu piorum fidelium alienissimum.

- 17 Prorsus ergo neganda est illatio, seu consequentia illa. Tamen enim refectionis hora sit quasi de essentia, seu potius substantia jejunii, non est tamen tota substantia illius, sed pars substantiae dumtaxat. Uade cum ille, de quo in casu, totam non destruxerit substantiam jejunii, sed supersint duae partiales substantiae illius non destructae, eas servare tenetur. Impotens enim ad totum, non excusatur à parte, ad quam est potens, uti vidimus l. 1. de legibus.

CAPUT II.

Varia quaestiones ex dilectis resolvuntur, variae etiam opiniones ob nimiam laxitatem refelluntur.

- 18 **Q**uaritur 1°. an non habens alium die jejunii cibum, nisi carnes, eas comedere possit. 2°. an iusta de causa dispensatus super carniem est, eo ipso absolute dispensatus censetur à jejunio, ita ut plures refectiones sumere possit. 3°. an iis in locis, quibus in Quadragesima prohibitus est usus ovorum, lacticiniorumque, etiam prohibitus censendus sit Dominicis Quadragesimae. 4°. an illis diebus, quibus ova & lacticinia permittuntur, etiam pinguedo & laridum permittatur. 5°. an in Quadragesima licitus sit usus anatum marinarum. 6°. an etiam usus panis biscocci, in quo aliquid est ovi, ubi ova non sunt permissa. 7°. an pueris ante septennium liceat ministrare carnes, & alia diebus jejunii prohibita. 8°. an ille qui jejunium per secundam violavit refectionem, in tertia, quarta, &c. peccet. 9°. an peccet mortaliter, qui in die jejunii mane sumit prandium. 10°. an licitum sit cauponariis, diebus jejuniorum praesentare cenam obligatis ad jejunium, quos probaliter, imò certo sciunt illud violaturos?
- 19 Ignosce Lector, quod has quaestiones Christianus Christianis proponam, de quibus (excepta saltem 5. 6. & 7.) nulla inter Christianos esse deberet controversia. Nec enim à me proponuntur, tamquam in dubium revocante quid circa eas tenendum sit; sed ut agnoscas, cordate Lector, quousque novaturientium Casuistarum laxitas se extenderit.
- 20 Ad primam itaque quaestionem Pasqualigus decis. 49. & Vidal de jejunio inquit. l. n. 72. affirmativè respondet, etiamsi panem habeat; imò etiamsi (inquit Pasqualigus) per unicum solum diem aliis careret cibis, praeter panem.

Verum ut hoc tolerabile videri posset pro personis delicatis, & assuetis delicatioribus cibis, quae solo pane vesci non possent, absque notabili corporis detrimento: secus pro personis robustis, & assuetis vilioribus escis; quibus non ita grave est uno vel altero die solo vesci pane. Ecclesiae namque praecipuum servare debent quicumque sine notabili gravamine, vel corporis detrimento possunt. Aliud fortè videri posset, si per plures dies solo pane vesci deberent, qui aliis cibis assueti sunt. Quo casu carniem etiam ipsi permittunt Anglez, Vega, alique plures. Sed nec istis id concedendum foret sine dispensatione, saltem Pastoris sui. Nec hoc nimis rigorosum dicent, qui meminertint, quod cum imperante Justiniano, gravis Constantinopoli urgeret fames, iussissetque Imperator, secundà Quadragesimae hebdomadà carnes in macello venum exponi, fideles ab iis emendis & edendis prorsus abstinentisse, mortem sibi potius tolerandam ac subeundam existimantes, quam ut quidpiam de patriis moribus ac traditionibus immutarent. Item quod Concilium Toletanum VIII. decernit eos, quos aetas inervat, aut langor extenuat, aut necessitas ardeat, non ante prohibita violare praesumere debere, quam à Sacerdote permillum accipiant.

Ad secundam similiter affirmativè respondent Toletus, Azorius, Filiutius, &c. Tum quia qui non tenetur à carnibus abstinere, non tenetur jejunare. Nec enim potest: cum jejunii essentia non consistat cum carniem esci, essentia namque rerum, juxta Philosophum, sunt sicut numeri, consistuntque in indivisibili. Tum quia abstinentia à carnibus est potior seu principalior pars seu conditio jejunii (unde causa gravior requiritur ad dispensandum in abstinentia à carnibus, quam ad dispensandum in abstinentia à secunda refectione) major verò pars trahit ad se minorem, & minor sequitur majorem, cap. per tuas de arbitrio.

Verum hisce philosophicis argutiis Ethica Christiana non innititur, sed christianis rationibus sequentibus, quibus doctrina illa valide refellitur. Prima est quia, ut sapienter observat Cajetanus in Summa, verbo jejunium cap. 3. n. 8. *moralia praeccepta, non philosophicè, sed moraliter sunt interpretanda in executione, ut mos bonus inventus, in executione, quantum fieri potest, servetur. Satisfacit enim Ecclesiae praeccepto, qui impotens ad jejunium totius Quadragesimae, alternis diebus jejunat, aut bis aut ter in hebdomada, juxta vires suas.* Et si hoc possit, ad hoc tenetur. Et similiter qui jentaculo serotino, seu collatione eget pro sustentatione naturae, non est propterea licentiatu in carnes. Nec licentiatu erat olim, cum jentaculum istud aliis non permittebatur. Nec, ob infirmitatem, licentiatu ad sumendam refectionem ante nonam, vel vesperam, propterea licentiatu erant, vel ad edendas carnes, vel ad plures refectiones. Sicuti nec mo-